

VIGH BEÁTA*

A térbeli védjegyekre vonatkozó európai uniós joggyakorlat iránymutatásai a védjegyreform tükrében

EU Case Law Guidelines on Registering Three-Dimensional (Shape) EUTM in the Light of the Trademark Reform

ABSZTRAKT

Az Európai Bíróság által kialakított joggyakorlat a következetesség és jogbiztonság megteremtésére irányul az európai uniós térbeli védjegyek lajstromozására vonatkozóan. A joggyakorlat az Európai Bíróság jogértelmező és jogfejlesztő tevékenységének köszönhetően szoros kölcsönhatásban áll a védjegyreform által bevezetett jogszabály-módosításokkal, amelyek célja rugalmasabbá és átláthatóbbá tenni az európai uniós védjegyek lajstromozási eljárását. A térbeli védjegyek értelmezésének és lajstromozásának problematikája fontos helyet foglal el a védjegyekre vonatkozó európai uniós joggyakorlatban, mivel ez a védjegy-kategória a legnépszerűbb a nem hagyományos védjegyek közül, amelyek lajstromozására a védjegyreform jogi keretet biztosít, ugyanakkor átfedést mutat más szellemi tulajdonjogi oltalmi formákkal.

Kulcsszavak: európai uniós joggyakorlat, európai uniós védjegy, térbeli védjegy, lajstromozást abszolút kizáró ok, Európai Bíróság

ABSTRACT

The case-law developed by the European Court of Justice aims to ensure consistency and legal certainty in the registration of EU three-dimensional trademarks. It interacts closely with the legislative amendments introduced by the trademark reform, which aim to make the registration procedure for EU trademarks more flexible and transparent, thanks to the European Court of Justice's work in interpreting and developing the law. The problem of the definition and registration procedure of three-dimensional marks is an important issue in EU trademark case law, as this category of marks is the most popular of the non-traditional marks for which the trademark reform provides a legal framework, but also overlaps with other forms of intellectual property protection.

Keywords: European Union jurisprudence, EUTM, 3D (shape) trademark, absolute ground for refusal, European Court of Justice

* Vigh Beáta, PhD-hallgató, Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola. E-mail: beata.adam@gmail.com.

A mai európai uniós jogszabályok és joggyakorlat alapján megkülönböztetjük a hagyományos és nem hagyományos védjegyek kategóriáit. A két kategória közti elkülönítés alapját az úgynevezett *Sieckmann kritériumok*¹ adják, amelyek az európai uniós védjegyreform kapcsán beépültek az európai uniós védjegyek lajstromozására vonatkozó jogi normákba.² A térbeli védjegyeket, annak ellenére, hogy megjelenítésükhöz a grafikai ábrázolhatóság kritériuma teljesül, sajátos módon³ a nem hagyományos védjegyek kategóriájába sorolja a joggyakorlat és a szakirodalom. A grafikai ábrázolhatóság kritériuma, mint abszolút kizáró lajstromozási ok,⁴ azt jelentette a védjegyreformot megelőző európai uniós jogszabályi keret előírásai szerint, hogy kizárólag csak azok a védjegyek lajstromozhatóak közösségi védjegyként (ami az európai uniós védjegy korábbi megnevezése), amelyek teljesítik a grafikai ábrázolhatóság feltételét: a térbeli védjegyek pedig, ideértve a termék formáját és/vagy külső csomagolását, önmagukban nem egy grafikai ábrázolásból állnak, de grafikailag megjeleníthetőek. Így pedig sajátos védjegytypust képeznek a hagyományos (szóvédjegyek, ábrás védjegyek) és nem hagyományos (színvédjegy, pozícióvédjegy, mozgásvédjegy, hologram, hangvédjegy, illatvédjegy stb.) védjegyek között, hiszen sok esetben könnyen lehetséges a grafikai megjelenítésük,⁵ például egy hangvédjegyhez vagy hologramhoz képest, ugyanakkor maga a jelölés nem egy kétdimenziós megjelenítésből áll.

A közösségi védjegy létrehozásakor – a Tanács 40/94-es rendelete⁶ szerint – a lajstromozhatóság kulcsfeltételei az ábrázolhatóság és a megkülönböztető képesség voltak.⁷ A formákra vonatkozóan, már ez a rendelet meghatározta azo-

¹ C-273/00 sz. Ralf Sieckmann kontra Deutsches Patent- und Markenamt ügyben 2002. december 12-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2002:748).

² A Bizottság (EU) 2018/626 végrehajtási rendelete az európai uniós védjegyről szóló (EU) 2017/1001 európai parlamenti és tanácsi rendelet egyes rendelkezéseinek végrehajtására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról és az (EU) 2017/1431 végrehajtási rendelet hatályon kívül helyezéséről (a továbbiakban: a Bizottság 2018/626 végrehajtási rendelete), HL L 104/37 24/04/2018. 3. cikk (1) „A védjegyet általánosan rendelkezésre álló technológia felhasználásával kell valamilyen megfelelő formában megjeleníteni, oly módon, hogy az lehetővé tegye a védjegyeket a lajstromban való egyértelmű, pontos, önmagában teljes, könnyen hozzáférhető, érthető, tartós és objektív módon történő megjelenítését annak érdekében, hogy a védjegyjogosult számára biztosított oltalom tárgyát az illetékes hatóságok és a nagyközönség egyértelműen és pontosan meg tudják határozni.”

³ A Bizottság 2018/626 végrehajtási rendelete, 3. cikk (3) c) „az olyan védjegyek esetében, amelyek részben vagy egészben térbeli ábrázolású alakzatok, mint például a tárolók, a csomagolások, maguk a termékek vagy azok megjelenése (térbeli védjegy), a védjegyet a térbeli alakzat grafikus ábrája, például számítógéppel generált kép, vagy fénykép formájában kell benyújtani. A grafikus ábra vagy a fénykép több különböző nézetből ábrázolhatja a védjegyet. Amennyiben a megjelenítést nem elektronikus formában nyújtják be, legfeljebb hat különböző nézetet tartalmazhat.”

⁴ 207/2009 EU rendelet a közösségi védjegyről HL L 78/1, 23/03/2009 4. cikk „Közösségi védjegyoltalom tárgya lehet minden grafikailag ábrázolható megjelölés, így különösen szó – beleértve a személyneveket –, ábra, kép, alakzat, betű, szám, továbbá az áru vagy a csomagolás formája, ha e megjelölés alkalmas arra, hogy valamely vállalkozás áruit vagy szolgáltatásait megkülönböztesse más vállalkozások áruitól vagy szolgáltatásaitól.”

⁵ VIDA Sándor: Üzlethelyiség sajátos berendezéssel mint védjegy. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jog Szemle*, 2015/2. 126–138.

⁶ A Tanács 40/94 rendelete a közösségi védjegyről. HL L 11., 1994.1.14., 1. o.

⁷ Csécsy György: *Védjegyjog és piacgazdaság*. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2001, 96–97.

kat a sarkalatos, lajstromozást feltétlenül kizáró okokat, amelyeket aztán később a 207/2009 rendelet⁸ a közösségi védjegyről szintén átvett: „e) kizárólag olyan formából áll, amely i. az áru jellegéből következik; vagy ii. a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges; vagy iii. az áru értékének a lényegét hordozza...”⁹

Már a védjegyreform¹⁰ előtt a térbeli védjegyek kategóriája nagy népszerűségnek örvendett az Európai Unió területén, ugyanis egy empirikus kutatás alapján készült tanulmány¹¹ szerint ebben a kategóriában nyújtottak be legtöbbször (9042 bejelentés)¹² védjegybejelentést az 1996–2016 közötti időszakban az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalánál (korábban OHIM – Belső Piaci Harmonizációs Hivatal).

A védjegyreform kiterjesztette a termék funkciójával szoros kapcsolatban álló megjelölések lajstromozhatóságára vonatkozó jogszabályi korlátozásokat. A korábbi kizáró jellegű ok a jogszabály szerint csak a „formákra” vonatkozott, a védjegyreform által bevezetett abszolút kizáró jellegű lajstromozási kritérium már a „formákra és egyéb jellemzőire” vonatkozik a termékeknek.¹³ A jogszabály ilyen irányú módosításának hatását csak az Európai Bíróság joggyakorlata fogja idővel megmutatni, de addig is, a korábbi, térbeli védjegyekre vonatkozó európai uniós joggyakorlat rámutat a változások várható irányára.

1. Az Európai Bíróság joggyakorlata által kijelölt irány a védjegyreform tükrében

A védjegyek sokoldalú szerepet töltenek be a piaccgazdaságban. A védjegyek megkülönböztető jellegén alapul a versenytársak közötti piaci verseny és a fogyasztók tájékozódása, illetve választása az egyes áruk és szolgáltatások között.¹⁴ A térbeli védjegyek esetén a megkülönböztető képességre vonatkozó, lajstromozást abszolút kizáró ok kiegészül egy sor olyan kizáró feltétellel, amelyek célja azt megakadályozni, hogy bármely forma, csomagolás, egyéb jellemző, amely térbeli megjelölésként megjeleníthető, a termék technikai jellemzőit vagy funkcionalitását szolgálja vagy egészítse ki. Továbbá, a jogalkotó és az Európai Bíróság joggyakor-

⁸ A Tanács 207/2009 Rendelete a közösségi védjegyről.

⁹ A Tanács 207/2009 Rendelete a közösségi védjegyről 7. cikk. (1) e).

¹⁰ Védjegyreformnak tekintjük azt a jogszabálycsomagot, amely jelentős mértékben módosította az európai uniós szintű jogi oltalmat nyújtó védjegyekre és a nemzeti védjegyekre vonatkozó jogszabályokat. Ezek kiindulópontja a Bizottság 2008-as közleménye az európai uniós szellemi tulajdonjogokra vonatkozó stratégiájáról (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_08_509), amelyet a Max Planck Intézet Kutatási jelentése követett 2011-ben (Study on the overall functioning of the European Trade Mark System, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5f878564-9b8d-4624-ba68-72531215967e>), majd a jogszabályok módosítása, amelyet 2016-tól számíthatunk, de 2017. október elsejétől lépett hatályba.

¹¹ ADAMS, Mitchell–SCARMADAGLIA, Amanda: Non-traditional trademarks, an empirical study. In: Calboli, Irene–Senftleben, Martin (eds.): *The Protection of Non-Traditional Trademarks: Critical Perspectives*. Oxford University Press, 2018, 37–57.

¹² ADAMS–SCARMADAGLIA: i. m., 47.

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1001 rendelete az európai uniós védjegyről HL L 154, 16.6.2017, pp. 1–99. HL L 154/1 16/06/2017

¹⁴ Csécsy György: *A szellemi alkotások joga*. Novotni, Miskolc, 1998, 160.

latának célja azt megakadályozni, hogy térbeli védjegyek formájában lajstromozhatóvá váljanak olyan megjelölések, amelyek korábban más szellemi tulajdonjogi oltalom által voltak védettek, mint például szabadalom, ipari formatervezési minta, de lejárt a jogi oltalmi idejük. Az Európai Bíróság joggyakorlata alapján legitim cél elkerülni, hogy a jogtulajdonosok állandósult exkluzív jogi oltalomra tegyenek szert technikai megoldásokra vonatkozóan, bármely áru tekintetében.¹⁵ Ugyanakkor sem az 1001/2017-es európai uniós védjegyekre vonatkozó rendelet, sem pedig a korábbi jogszabályok lajstromozást kizáró feltétlen kritériumai nem tiltják vagy lehetetlenné teszik el ugyanannak a terméknek (formának, megjelölésnek) párhuzamosan többféle iparjogvédelmi oltalomban való részesítését, amennyiben az minden egyes esetben teljesíti a vonatkozó jogszabály feltételeit.

Azt, hogy egy megjelölés az adott áruk tekintetében rendelkezik-e megkülönböztető jelleggel, a törvényi kereteken belül a joggyakorlatnak kell eldöntenie.¹⁶ A védjegy a megkülönböztető képessége által az áruknak és szolgáltatásoknak, amelyekre vonatkozik, és amelyekkel kapcsolatban használják, más áruktól és szolgáltatásoktól eltérő, sajátos jelleget ad.¹⁷ A megkülönböztető képesség azért számít a védjegyjogban alapvető követelménynek, hogy a fogyasztó hasonló vagy azonos külső kialakítás, csomagolás mellett is lehetőséget kapjon az általa kedvelt vagy preferenciáit kielégítő áru vagy szolgáltatás kiválasztásához.¹⁸ A térbeli védjegyek esetén pedig a jogi oltalom éppen azt a sajátos formát, megjelenítést védi, amely által a termék vagy szolgáltatás megjelölése lényegesen különbözik más, hasonló termékektől és szolgáltatásoktól. Ugyanakkor az európai uniós védjegyek esetében a forma célja rámutatni a termék eredetére, és megkönnyíteni a fogyasztóknak a termék beazonosítását. Éppen ezért, az átfedések elkerülése érdekében a formatervezési minták jogi oltalma, szabadalmak és védjegyek jogi oltalma között a jogszabály tiltja az olyan védjegy lajstromozását, amely kizárólag olyan formából vagy egyéb jellemzőből áll, amely az áru jellegéből következik, lényeges értéket ad az áruhoz, vagy kizárólag olyan formából vagy jellemzőből áll, amely a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges. A szakirodalom megállapításai szerint az Európai Bíróság a térbeli védjegyeket a megkülönböztető képesség tekintetében szigorúbben kezelte, mint más védjegyeket, ezzel is csökkentve az átfedések lehetőségét más jogi oltalmi formákkal.¹⁹ Az Európai Bíróság vonatkozó joggyakorlata szorosan összefügg azzal, hogy a Bíróság következetes, egységes, kiszámítható iránymuta-

¹⁵ C-299/99 sz. Koninklijke Philips Electronics NV kontra Remington Consumer Products Ltd. ügyben 2002. június 18-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2002:377); a T-270/06 Lego Juris A/S kontra European Union Intellectual Property Office ügyben 2008. november 12-én hozott ítélet (ECLI:EU:T:2008:483); a C205/13 sz. Hauck GmbH & Co. KG kontra Stokke A/S, Stokke Nederland BV, Peter Opsvik, Peter Opsvik A/S ügyben 2014. szeptember 14-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2014:2233).

¹⁶ CSÉCSY (2001): i. m., 38.

¹⁷ TATTAY Levente–PINTZ György–POGÁCSÁS Anett: *Szellemi alkotások joga*. Pázmány Press, Budapest, 2011, 305.

¹⁸ TATTAY–PINTZ–POGÁCSÁS: i. m., 305.

¹⁹ DERCLAYE, Estelle–LOON, Ng-Loy Wee: Relationship between Trademark Law and Copyright / Design Law Trademark Protection for Ornamental Shapes. In: Calboli, Irene–Gingsburg, Jane C. (eds.): *The Cambridge Handbook of International and Comparative Trademark Law*. Cambridge University Press, 2020, 431–432.

tásokat kíván adni az európai uniós védjegyek és ezen belül a térbeli európai uniós védjegyek lajstromozására vonatkozóan is.

A védjegyreform célja is a jogbiztonság megteremtése a védjegyjog alkalmazására vonatkozóan az Európai Unió teljes területén. Ehhez a jogalkotó megpróbálta úgy korszerűsíteni a védjegyrendszert, hogy „*felhasználóbaráttá, áttekinthetővé tegye és kihasználja az internet korszaka által nyújtott lehetőségeket*”,²⁰ valamint az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala (EUIPO) és a tagállamok szellemi tulajdonjogi hivatalai közötti együttműködést elősegítse, és a gyakorlatot közelítse egymáshoz.²¹ Ehhez hozzátartozik, hogy a versenyjog és a szellemi tulajdonjog közötti eltéréseket is megpróbálta valamelyest kiküszöbölni, a jogi oltalom exkluzivitása tekintetében ezt szolgálta a fentebb említett európai uniós bírósági joggyakorlatban megfogalmazott elv is, a technikai megoldások kizárólagos jogi oltalma végtelenítésének megakadályozására vonatkozóan.

A megkülönböztető képesség követelménye tekintetében – az 1001/2017-es rendelet 7. cikke (1) bekezdésének b) pontja alapján – az Európai Bíróság a torzítatlan verseny elvét úgy értelmezi, hogy a szóban forgó megjelölésnek lehetővé kell tennie az érintett vásárlóközönség számára az érintett termék azonosítását, amelyre vonatkozóan a védjegybejelentést benyújtották, mint egy adott vállalkozástól származót, és így megkülönböztetni ezt az árut más vállalkozások termékeitől. Általánosan elfogadott, hogy a megkülönböztető képesség kritériumának teljesítéséhez nem szükséges azt megállapítani, hogy a megjelölés kizárólagosan alkalmas arra, hogy a vásárló számára megjelölje az áru eredetét, elegendő lehet – például olyan esetekben, amikor a megjelölés az áru formájából áll, ha teljesíti a kereskedelmi származás megjelölésének (azonosításának) kritériumát is, más kritériumok mellett.²²

A fenti elvet rugalmasnak is tekinthetjük a térbeli védjegyek lajstromozási joggyakorlatában. Az is általánosan megállapítható, hogy a védjegyreform, ezen belül az 1001/2017 európai uniós védjegyre vonatkozó rendelet, valamint a végrehajtással kapcsolatos bizottsági rendeletek²³ a jogszabályi keret rugalmasabbá, átláthatóbbá alakítását célozták, hogy ezáltal megkönnyítsék és leegyszerűsítsék az európai uniós védjegyek lajstromozási eljárását. Ugyanakkor a védjegyreform keretében, az 1001/2017 rendelet térbeli védjegyekre vonatkozó lajstromozást feltétlen kizáró okai kisebb módosítást jelentenek a korábbi előírásokhoz képest, amely árnyalja a térbeli védjegyek oltalom- és megkülönböztető képességére vonatkozó kritériumokat, oly módon, hogy szigorítja azokat.

²⁰ BORBÁS Eszter–MÉSZÁROS Pál: Az új európai uniós védjegyrendelet legutóbbi változásairól. *Gazdaság és Jog*, 2018/5, 26.

²¹ BORBÁS–MÉSZÁROS: i. m., 26.

²² KUR, Anette–SENFLEBEN, Martin: *European Trademark Law*. Oxford University Press, 2017, Oxford Scholarship Online, 2021, 107. (DOI: 10.1093/oso/9780199680443.001.0001).

²³ A Bizottság (EU) 625/2018 rendelete az európai uniós védjegyről szóló (EU) 2017/1001 európai parlamenti és tanácsi rendelet kiegészítéséről és az (EU) 2017/1430 felhatalmazáson alapuló rendelet hatályon kívül helyezéséről HL L 104/1, 24/04/2018; Bizottság 2018/626 végrehajtási rendelete.

A korábbi rendelet²⁴ szerint a megjelölés nem részesülhetett *védjegyoltalomban*, „*ha i. kizárólag olyan formából áll, amely az áru jellegéből következik; vagy ii. a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges; vagy iii. az áru értékének a lényegét hordozza*”.

A védjegyreform keretében elfogadott új rendelet 7 cikk (1) e) pontja szerint: „*A megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, ha kizárólag i) olyan formából vagy egyéb jellemzőből áll, amely az áru jellegéből következik; ii) az árunak olyan formájából vagy egyéb jellemzőjéből áll, amely a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges; vagy iii) olyan formából vagy egyéb jellemzőből áll, amely lényeges értéket ad az áruhoz.*”

Az Európai Bíróság joggyakorlatában a megkülönböztető képességre vonatkozó kifogás legtöbbször összekapcsolódik valamilyen formában a fent említett, lajstromozást abszolút kizáró okok egyikével, vagy az is gyakran előfordul, hogy bár a Bíróság döntése szerint a térbeli védjegy rendelkezik a megkülönböztető képességgel, és képes rámutatni az áru vagy szolgáltatás kereskedelmi eredetére, olyan formából vagy jellemzőből áll, amely célzottan technikai célok teljesítésére alkalmas, illetve olyan formából vagy egyéb jellemzőből áll, amely lényeges értéket ad az áruhoz. Ez utóbbi kritérium értelmezése és alkalmazása még nem teljesen egyértelmű és kiszámítható, sem az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatal döntései alapján, sem pedig az Európai Bíróság joggyakorlata szerint.

A védjegyreform előtti időszakban már felmerült a jogesetek kapcsán, hogy vajon a térbeli védjegyeknek, más kategóriájú védjegyekhez viszonyítva, szigorúbb feltételeknek kell-e megfelelniük, ami a megkülönböztető képesség vizsgálatát illeti, és szükséges-e a lajstromozáshoz bármilyen plusz feltételnek eleget tenniük ahhoz, hogy megállapítható legyen a megkülönböztető képességük. Releváns jogeseteknek tekinthetők ebben a kérdésben az egyesített Linde, Winvard és Rado ügyek,²⁵ amelyek villás targonca, zseblámpa és karóra térbeli védjegyekre vonatkoztak: az Európai Bíróság ítélete alapján a térbeli védjegyeket, amelyek az áru formáját jelenítik meg, nem szükséges más védjegytypusoknál szigorúbb tesztnek alávetni a megkülönböztető képesség megállapításához. Ugyanakkor az sem hagyható figyelmen kívül, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás keretében született döntés az indokolásban utal a korábbi joggyakorlat során megfogalmazott elvekre, miszerint az európai uniós jogszabályok célja, hogy megakadályozzák, hogy a jogtulajdonos kizárólagos jogot gyakorolva monopóliumhelyzetbe kerüljön egy műszaki megoldás birtoklásában (Philips v Remington ügy²⁶), illetve a közérdeket is figyelembe kell

²⁴ A Tanács 207/2009/EK rendelete (2009. február 26.) a közösségi védjegyről, 7 cikk. (1) e). HL L 078, 24.3. 2009, p. 1.

²⁵ C-53/01, C-54/01 és C-55/01 sz. Linde and others ügyekben 2003. április 8-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2003:206).

²⁶ 299/99 sz. Koninklijke Philips Electronics NV kontra Remington Consumer Products Ltd. ügyben 2002. június 18-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2002:377).

venni, és bizonyos árujellemzőknek, technikai megoldásoknak mindenki számára szabadon elérhetőnek kell maradniuk (Windsurfing Chiemsee ügy²⁷).

2. A térbeli védjegyek és a lajstromozási kritériumok

A Henkel-ügyben²⁸, amelyben szintén a védjegyreform előtt született döntés, az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárás keretében arra mutatott rá, hogy a térbeli védjegyeknek az átlagfogyasztó számára is rendelkezniük kell megkülönböztető képességgel, vagyis az átlagos figyelmű és tudású fogyasztó számára lehetővé kell tennie a termék vagy szolgáltatás kereskedelmi eredetének beazonosítását, az áru megkülönböztetését más hasonló áruktól, az áru formája vagy csomagolása alapján. Az átlagfogyasztó pedig az áru formája alapján nem tudja olyan könnyen megkülönböztetni és kiválasztani a számára kedveltet, mint például a szóvédjegyek vagy ábrás védjegyek alapján. A megkülönböztető képesség létrehozása nem más védjegy-kategóriákhoz viszonyítva nehezebb, hanem ez a nehézség magából a térbeli védjegy jellegéből adódik. A szakirodalom szerint tulajdonképpen a megkülönböztető képesség értelmezésének joggyakorlatával az Európai Bíróság, ha elméletben nem is, de a gyakorlatban mindenképpen megnehezítette és szigorította a térbeli védjegyek lajstromozási feltételeit, más védjegy-kategóriákhoz viszonyítva.²⁹

Az Európai Unió Bíróságának nemcsak arra kellett törekednie, hogy a térbeli védjegyekre vonatkozóan egységes, következetes, átlátható joggyakorlatot alakítson ki, mivel ezeknek a bejelentéseknek a száma jóval magasabb is volt, mint a többi védjegy-kategóriában bejelentett kérelmek száma a nem hagyományos védjegyek közül, hanem egyre rugalmasabb és kiszámíthatóbb joggyakorlatot kell követnie, hogy megfelelhessen a gyorsan fejlődő technikai megoldások kihívásainak. Az 1001/2017-es rendelet, mint láttuk, a térbeli védjegyeket illetően a lajstromozást feltétlen kizáró okok kapcsán kiter az „*egyéb jellemzőkre*”, amelyek a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges vagy lényeges értéket adnak az áruhoz. Ez a kifejezés pedig arra utal, hogy a korábbi joggyakorlat alapján a jogalkotó igyekszik átfogóan fogalmazni, hogy kellő rugalmassággal megfeleljen a műszaki és digitális fejlődés kihívásainak, de nem olyan általánosan, ami alkalmazhatatlanná vagy értelmezhetlenné tenné a lajstromozást kizáró okokat.

3. A forma fogalmának jelentése

Az európai uniós bírósági joggyakorlat igazolja, hogy erre a fajta rugalmasságra, amelyet a védjegyreform hordoz, akár az európai uniós védjegyekre vonatkozó rendelet, akár a rendelet végrehajtási normái, akár a tagállami jogszabályok közelítését

²⁷ C-108/97, C-109-97 sz. Windsurfing Chiemsee Produktions- und Vertriebs GmbH (WSC) kontra Boots- und Segelzubehör Walter Huber and Franz Attenberger 1999. május 4-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:1999:230).

²⁸ C 218/01 Henkel KGaA. ügyben 2004. február 12-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2004:88).

²⁹ KUR-SENFTLEBEN: i. m., 151.

célzó irányelv tekintetében, szükség van az újabb és gyakran felmerülő jogértelmezési kihívások miatt is. Így például a Loubotin-ügyben felmerült a „forma” jelentésének értelmezése körében, hogy az „alak” fogalma az áruk háromdimenziós tulajdonságaira korlátozódik-e, mint például a kontúrjai, méretei és terjedelme (kifejezetten háromdimenziósan), avagy az áruknak egyéb (nem háromdimenziós) tulajdonságaira is kiterjed, mint például a színük.³⁰ Az előzetes döntéshozatali eljárás során az Európai Bíróság azt állapította meg, hogy e tekintetben, *„mivel a 2008/95 irányelvben sehol nem szerepel a 'forma' fogalmának meghatározása, a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata értelmében e kifejezés jelentésének és tartalmának meghatározása érdekében az általános nyelvhasználatban elfogadott szokásos jelentését kell alapul venni, figyelembe véve azon szöveggörnyezetet, amelyben e kifejezést használják, és azon szabályozás célkitűzéseit, amelynek e kifejezés részét képezi”,* illetve *„a 'forma' fogalmán általában az érintett árut térben körül határoló vonalak vagy körvonalak összességét értjük”*.³¹

A Bíróság ítélete szerint nem áll fenn semmiféle lajstromozást feltétlen kizáró ok, amely gátolná a Loubutin cipővédjegy lajstromozását. A megjelölés nem „kizárólag a formából áll”, nem célozza a forma oltalmának megszerzését, hanem kizárólag egy színnek a termék meghatározott helyén való alkalmazását kívánja oltalmazni. Az oltalomképesség kedvező megítélését elősegítette a Loubutin védjegybejelentésében szereplő, világos fogalmazású leíró szöveg, amely rögzítette, hogy a megjelölésnek nem képezi a részét a cipő kontúrja, és a feltüntetése kizárólag a szín elhelyezését (pozicionálását) szolgálja.³² A Loubutin-ügyben megfogalmazott megállapításokra hivatkozik az Európai Bíróság egy másik ügyben (Textilis-ügy³³), ahol az előzetes döntéshozatali eljárásban arra is választ kellett adnia a „forma” fogalmának értelmezésére vonatkozóan, hogy a „forma” fogalma jelenthet-e lajstromozást feltétlen kizáró okot, kiterjeszhető-e a fogalom értelmezése olyan más jellemzőkre, mint például a minta, amely rá van helyezve a termékre.³⁴ A bírósági döntés szerint: *„Bár igaz ugyanis, hogy az alapügyben tárgyalt megjelölés olyan formákból áll, amelyek térképrészleteket stilizált formában ábrázoló rajzok külső körvonalai-ból állnak, a megjelölés azonban ezeken a formákon kívül olyan díszítőelemeket is tartalmaz, amelyek a körvonalakon kívül és azokon belül is láthatók. Ezenfelül az említett megjelölés bizonyos szavakat is feltüntet, például a Manhattan szót. Nem lehet mindazonáltal azt állítani, hogy a síkbeli díszítőmintákból álló megjelölések egybeolvadnak az áru formájával, ha a megjelölést olyan árukon – például szöveten vagy papíron – helyezik el, amelyek formája különbözik az említett díszítőmintáktól. Ezért nem állapítható meg, hogy az olyan megjelölés, mint amilyenről az alapeljárásban szó van, a 207/2009 rendelet 7. cikke (1) bekezdése e) pontjának*

³⁰ C-163/16 sz. Christian Louboutin and Christian Louboutin SAS kontra Van Haren Schoenen BV. 2018. június 12-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2018:423).

³¹ Louboutin ítélet 20., 21. pont.

³² MILLISITS Endre: Egy „talpalatnyi” védjegy – Az Európai Bíróság ítélete a Loubutin-ügyben. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2019/3, 79.

³³ C-21/18 sz. Textilis Ltd and Ozgur Keskin kontra Svenskt Tenn Aktiebolag ügyben 2019. március 14-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2019:199).

³⁴ Annual Review of European Trademark Law. *The Trademark Reporter*, INTA, 2020/2, 475–478.

iii. alpontja értelmében kizárólag formából áll. Következésképpen a 207/2009 rendelet 7. cikke (1) bekezdése e) pontjának iii. alpontjában foglalt kizárás nem alkalmazható az ilyen megjelölésre.”³⁵ Ez a jogértelmezési elv megjelenik a Gömböc-ügyben³⁶ is, mely szerint a „más jellemzőkre” utaló lajstromozást feltétlen kizáró okot nem lehet szisztematikusan alkalmazni azokra a térbeli védjegyekre, amelyek esetén a védjegy kizárólag az áru formájából áll, vagy formatervezési minta jogi ortalma alatt áll, vagy a megjelölés kizárólag egy díszítő elem formájából áll.³⁷

4. A térbeli védjegyek és a megkülönböztető képesség összefüggései

Térbeli védjegyek esetében a megjelölésnek mint formának egyszerre kell leküzdenie a lajstromozást feltétlen kizáró okok kritériumait, és kell rendelkeznie a megkülönböztető képességgel az adott áruosztályban, amelyre a megjelölés vonatkozik. Ha pedig a megjelölés nem elég sajátos és különleges ahhoz, hogy lényegesen eltérjen azoktól a formáktól, amelyeket az adott piaci szegmensben belül vagy az adott áruosztályon belül az áruk formája megjelenít, akkor nem tudja teljesíteni a megkülönböztető képesség feltételeit.³⁸ Az Európai Unió Törvényszéke rámutatott, hogy amennyiben a védjegyként lajstromozandó formát nem tudja úgy azonosítani a releváns vásárlóközönség, mint olyan megjelölést, amely lényegesen eltér az adott piaci szegmensben gyakori szokásoktól és normáktól, akkor nem rendelkezik megkülönböztető képességgel, és védjegyként nem lajstromozható.³⁹

Az Európai Bíróság ezt az elemzési szempontot többször is megerősítette, miszerint a bejelentett áru formáját ábrázoló háromdimenziós védjegy csak akkor tekinthető megkülönböztető képességgel rendelkezőnek, ha a védjegy jelentősen eltér az ágazati normáktól vagy szokásoktól, és ezáltal betölti azt az alapvető funkciót, hogy alkalmas arra, hogy a vásárló számára egyértelműen megjelölje az áru eredetét.⁴⁰ Az Európai Bíróság megállapította, hogy a Törvényszék lényegében helyesen alkalmazta az ítélezési gyakorlatot, amely annak vizsgálatára vonatkozik, hogy fennáll-e „az ágazat normájától vagy szokásaitól való jelentős eltérés”. Nincs szükség az érintett áruk ágazati normáinak és szokásainak kifejezett meghatározására. A Törvényszék hallgatólagosan elvégezte a háromdimenziós megjelölés alkotóele-

³⁵ C-21/18 sz. Textilis Ltd and Ozgur Keskin v Svenskt Tenn Aktiebolag, ügyben 2019. március 14-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2019:199), 40–44. pont.

³⁶ C-237/19 sz. Gömböc Kutató, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft. vs. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala ügyben 2020. április 23-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2020:296), 62. pont.

³⁷ EUIPO: *Overview of CJ/GC Case Law*, 01/01/2019-30.04.2020, 76.

³⁸ Spineanu-Matei, Octavia: TUE. T-573/18 – Hickies/EUIPO. Marcă a Uniunii Europene constând în forma produsului. Motiv absolut de refuz. Formă care nu diferă semnificativ de norma sau obiceiturile sectorului, <https://www.juridice.ro/672153/tue-t-573-18-hickies-euipo-marca-a-uniunii-europene-constand-in-forma-produsului-motiv-absolut-de-refuz-forma-care-nu-difera-semnificativ-de-norma-sau-obiceiturile-sectorului-jud-dr-octavia-sp.html> (2022. 08. 05.).

³⁹ T-573/18 sz. Hickies kontra EUIPO ügyben 2020. február 5-én hozott ítélet (ECLI:EU:T:2020:327).

⁴⁰ C-173/04P sz. Deutsche SiSi-Werke kontra OHIM ügyben 2006. január 12-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2006:20); C-445/13P sz. Voss of Norway kontra OHIM ügyben 2015. május 7-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2015:303); C-783/18P sz. EUIPO kontra Wajos ügyben 2019. december 12-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2019:1073).

mei megkülönböztető képességének elemzését az érintett ágazat normáinak fényében. Különböző tényezők, mint például az esztétikai eredmény és az esztétikai érték, figyelembe vehetők az ágazati normáktól való jelentős eltérés megállapításának igazolásához, amennyiben ezek a tényezők az alakzat „objektíve szokatlan vizuális hatása” megállapításához kapcsolódnak.⁴¹ A Guerlain-ügyben⁴² például a Törvényszék megállapította, hogy a rúzsnak különleges formája van (hasonlít egy hajótest vagy egy kosár alakjára, és hogy ez az alak jelentősen eltér az EUIPO Fellebbezési Tanácsa által vizsgált képektől, amelyek többnyire hengeres és paralelepipedikus alakú rúzsokat ábrázolnak), amely jelentősen eltér bármely más termék formájától az adott piacon,⁴³ ennek köszönhetően rendelkezik a lajstromozáshoz szükséges, megkülönböztető képességgel, és sikerült leküzdenie a térbeli védjegyekre vonatkozó lajstromozást abszolút kizáró okokat is.

Természetesen a joggyakorlat kínál olyan esetet is, ahol a döntés alapja az a megállapítás volt, hogy a megjelölés képes összességében olyan erős hatást gyakorolni a fogyasztóra, amely alapján a fogyasztó memorizálni tudja a megjelölést,⁴⁴ és ezáltal, mivel képes vizuálisan beazonosítani azt a modellt (gépkocsimodellt), amelyen használják, tudja azonosítani a termék kereskedelmi forrását, tehát a védjegy rendelkezik megkülönböztető képességgel: a szóban forgó megjelölés nem tekinthető olyanoknak, amilyenek egy tipikus mai hűtőrácsot elképzelünk.⁴⁵

A joggyakorlat a csomagolást mint térbeli védjegyet szigorúbb elemzésnek veti alá a megkülönböztető képesség tekintetében, mint más térbeli védjegyeket.⁴⁶ A csomagolásra vonatkozó ítélkezési gyakorlatban sarokkőnek számít a Henkel-ügyben⁴⁷ (előzetes döntési eljárásban) született döntés, amelynek elveit a védjegyreform és az azt követő joggyakorlat is követi, ráépülnek a további döntések is. Hasonlóképpen fontos döntés szintén a védjegyreformot megelőző időszakból a Törvényszékének ítélete a Nestlé-ügyben,⁴⁸ amelynek megállapításai megjelennek a későbbi joggyakorlatban is.⁴⁹ A Törvényszék döntése szerint a formát alkotó elemek kombinációja a szóban forgó terméknek olyan sajátos megjelenést kölcsönöz, amely – figyelembe véve az általános esztétikai jelleget is – alkalmas arra, hogy meg-

⁴¹ EUIPO: *Overview of CJ/GC Case Law*, 01/01/2019-30.04.2020, 89–90.

⁴² T-488/20 sz. Guerlain kontra European Union Intellectual Property Office ügyben 2021. július 14-én hozott ítélet (ECLI:EU:T:2021:443).

⁴³ SPINEANU-MATEI, Octavia: TUE. T-488/20 – Guerlain/EUIPO. Cerere de înregistrare ca marcă a Uniunii Europene a formei unui ruj de buze alungit, conic și cilindric. Motive absolute de refuz. Caracter distinctiv, juridice.ro <https://www.juridice.ro/741573/tue-t-488-20-guerlain-euipo-cerere-de-inregistrare-ca-marca-a-uniunii-europene-a-formei-unui-ruj-de-buze-alungit-conic-si-cilindric-motive-absolute-de-refuz-caracter-distinctiv-jud-dr.html> (2022. 08. 05.).

⁴⁴ KUR-SENFLEBEN: i. m., 157.

⁴⁵ T-128/01 sz. DaimlerChrysler Corporation kontra az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala ügyben 2003. március 6-án hozott ítélet (ECLI:EU:T:2003:62).

⁴⁶ FIRTH, Alison: Signs, surfaces, shapes and structures – the protection of product design under trademark law. In: Dinwoodie, B. Gaeme–Janis, B. Mark (eds.): *Trademark Law and Theory*. Edward Elgar, Cheltenham, Northampton, 2008, 498–523.

⁴⁷ C-218/01 sz. Henkel-ügyben 2004. február 12-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2004:88).

⁴⁸ T 305/02 sz. Nestlé Waters France kontra OHIM 2003. december 3-án hozott ítélet (ECLI:EU:T:2003:328).

⁴⁹ T-393/02 sz., Henkel v OHIM 2004. november 24-én hozott ítélet (ECLI:EU:T:2004:342).

ragadja az érintett vásárlóközönség figyelmét, és lehetővé tegye, hogy a vásárlóközönségnek a szóban forgó áruk csomagolásának formája alapján megkülönböztesse a védjegybejelentésben szereplő árukat azoktól az áruktól, amelyek más kereskedelmi eredettel rendelkeznek.⁵⁰

A térbeli védjegyekre vonatkozó lajstromozást feltétlen kizáró jellegű okok közül talán a legkiemelkedőbb az európai uniós szellemi tulajdonjog és versenyjog találkozásának szempontjából, hogy kizárt a védjegyoltalomból az a védjegy, amely *az árunak olyan formájából vagy egyéb jellemzőjéből áll, amely a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges*. Ezzel kapcsolatosan az egyik releváns és talán legtöbbet hivatkozott döntés az Európai Bíróság joggyakorlatában, amely irányt szabott a későbbi jogértelmezési és jogalkotási tevékenységnek is, a Rubik-kocka ügyben⁵¹ született, a védjegy megkülönböztető képességének feltételeiről. Maciej Szpunar főtanácsnok indítványa szerint törölni kell az 1999-ben „háromdimenziós kirakós játék” kategóriában lajstromozott európai közösségi védjegyet, mert a vitatott megjelölés alapvető jellemzői – a kocka formája és a rácsos szerkezet – az adott áru sajátos műszaki funkciójának betöltéséhez szükségesek. Az európai bírósági ítélet szerint azonban annak vizsgálatakor, hogy a lajstromozást meg kellett volna-e tagadni amiatt, hogy e forma műszaki megoldást tartalmaz, az EUIPO-nak és a Törvényszéknek egyaránt figyelembe kellett volna vennie az e forma által megjelenített termék szabad szemmel nem látható funkcionális jellemzőit, mint például annak elforgathatóságát.⁵²

Lényeges, hogy az Európai Bíróság a kérdéses védjegybejelentés árujegyzékében foglalt árut a maga konkrétságában fogta fel, úgy, ahogyan az áru a maga műszaki valóságában megjelenik – és ennek következtében figyelembe vette a képszerűen ugyan nem ábrázolt vonást, amely több mint negyven éve világszerte jól ismert: az elforgathatóságot. Fel sem merül, hogy a Bíróság magát a megjelölést (a jelet) „bővítette volna ki” gondolatban bizonyos, a megjelölésben nem ábrázolt jellemzőkkel – hanem az árujegyzékben foglalt árut (a jelzett dolgot) vizsgálta meg úgy, ahogyan azt a fogyasztó, a védjegyes áru vásárlója is jól ismeri.⁵³

Ez a kérdés, hogy miként kell megvizsgálni a védjegybejelentés tárgyát, kizárandó a műszaki hatás elérését célzó forma jogi oltalom alá helyezését, később is felmerült, a Gömböc-ügyben.⁵⁴ A Gömböc homogén anyagból készült, domború, monostatikus tárgy, amelynek egyetlen stabil és egyetlen instabil egyensúlyi pontja van, azaz összesen két egyensúlyi pontja, és amelynek alakja önmagában biztosítja, hogy a tárgy mindig visszatér az egyensúlyi helyzetébe. Az Európai Bíróság megállapítása szerint a megjelölés lényeges jellemzőinek azonosításához a kizárólag a grafikai ábrázolásra vonatkozó információkon kívül más információk is fel-

⁵⁰ C-218/01 sz. Henkel v OHIM 2004. február 12-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2004:88).

⁵¹ C-30/15P-DEP sz. Simba Toys v EUIPO and Seven Towns ügyben 2018. május 30-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2018:353) 49–51 pont.

⁵² MILLISITS Endre: Térbeli védjegy megkülönböztető képességének feltételei – Az Európai Bíróság Ítélete a Rubik-kocka ügyben. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2017/1, 37.

⁵³ MILLISITS (2017): i. m., 39.

⁵⁴ C-237/19 sz. Gömböc Kutató, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft. kontra Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala ügyben 2020. április 23-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2020:296).

használhatók, mint például az érintett vásárlóközönség ismeretei. Ugyanakkor, bár a megjelölés grafikai ábrázolásából nem nyilvánvaló információk figyelembe vehetők annak megállapítása érdekében, hogy ezek a jellemzők a szóban forgó áruk műszaki funkcióját látják-e el, ezeknek az információknak objektív és megbízható forrásokból kell származniuk, és nem terjedhetnek ki az érintett vásárlóközönség észlelésére.⁵⁵ Annak meghatározására, hogy milyen gyakorlati teszt alapján tekinthető egy megjelölés kizárólag a műszaki cél eléréséhez szükséges formának/megjelölésnek, az Európai Bíróság nem igazán tett kísérletet,⁵⁶ viszont a Lego-ügyet⁵⁷ tekintik relevánsnak ebben a kérdésben.

5. A műszaki funkcionalitás kritériumainak vizsgálata a lajstromozást kizáró okok viszonylatában

A Lego-ügy alapján felállítható egy négylépcsős teszt a műszaki funkcionalitás feltételeinek vizsgálatára, amelyet az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának Fellebbezési Tanácsa is használ.⁵⁸ Az első lépés a lényeges jellemzők ellenőrzése, számbavétele; a második lépés annak ellenőrzése, hogy ezek a jellemzők valóban nem technikai cél elérését szolgálják; a harmadik lépés annak ellenőrzése, hogy a jellemzők összessége hozzájárul-e a műszaki cél eléréséhez; végül a negyedik vizsgálat tárgya a műszaki cél elérésének módja, a korábbi három lépés figyelembevételével.⁵⁹

A térbeli védjegyek lényeges jellemzőinek azonosítása a megjelölés legfontosabb jellemzőinek megtalálását jelenti: ez esetenként különböző, és jelentheti a megjelölés által keltett összbenyomás vagy az egyes elemek vizsgálatát.⁶⁰ Ha a lényeges jellemzők közül bármelyik nem technikai funkciót tölt be, hanem csupán dekoratív, esztétikai jellegű stb., akkor a megjelölés esetében a technikai funkcionalitás ki van zárva.⁶¹ A teszt harmadik lépcsője szerint, ha a megjelölés több, nem a funkcionalitást szolgáló jellemzőből áll, akkor azt kell megvizsgálni, hogy ezek a jellemzők összességükben valamely technikai cél eléréséhez vezetnek-e.⁶² A teszt utolsó lépése jelenti a legnagyobb kihívást, ugyanis itt részben az a kérdés, hogy mi maga a technikai cél, amelyet a kérelmező el akar vagy el akarhat érni a megjelölés által, illetve hogyan éri ezt el, főként, ha különböző jellemzők különböző műszaki célokkal kapcsolatosak.⁶³

⁵⁵ Gömböc ítélet 37., 47. pont.

⁵⁶ FHIMA, Ilanah: Functionality in Europe: When do trademarks achieve technical result. *The Trademark Reporter*, 2020/2, 677. https://www.inta.org/wp-content/uploads/public-files/resources/the-trademark-reporter/TMR-Vol-110-No-03_Fhima.pdf (2022. 08. 05.).

⁵⁷ C-48/09 sz. P Lego Juris A/S v Office for Harmonisation in the Internal Market ügyben 2010. szeptember 14-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2010:516).

⁵⁸ FHIMA: i. m., 677.

⁵⁹ FHIMA: i. m., 677–687.

⁶⁰ FHIMA: i. m., 677.

⁶¹ FHIMA: i. m., 678.

⁶² FHIMA: i. m., 679.

⁶³ FHIMA: i. m., 680–685.

Egészen a közelmúltig nem létezett hiteles lista arról, melyek azok a tényezők, amelyek azt bizonyítják, hogy az alapvető jellemzői az árunak hozzájárulnak egy műszaki eredményhez, és az egyes tényezők relevanciáját csak az adott tényezők alapján kellett megállapítani vagy az ilyen ügyek bíróság előtti érveléséből kellett összerakni. A Gömböc-ügyben azonban az Európai Bíróság egy nem kimerítő felsorolást adott arról, hogy milyen bizonyítékok lehetnek relevánsak. Ezek a következők:

- a terméknek a bejelentéskor benyújtott bármely leírása,
- az átruházott szellemi tulajdonjogokra vonatkozó bármely adat,
- a termék funkcióira vonatkozó felmérések vagy szakértői vélemények,
- a termék műszaki jellemzőit leíró tudományos publikációk,
- a termék műszaki jellemzőit leíró katalógusok,
- a termék műszaki jellemzőit leíró weboldalak.⁶⁴

Ez is kezdete lehet egy olyan joggyakorlatnak, amely egy pontos, egységes, kiszámítható módszertanban határozza meg, hogy melyek azok a megjelölések, amelyek a térbeli védjegyek lajstromozását kizáró feltétlen okokba ütköznek.

A műszaki cél viszonylatában a joggyakorlat eddig inkább az áru jellemzőinek azonosítására és elemzésére helyezte a hangsúlyt, és kevésbé fókuszált a műszaki cél/hatás mibenlétének meghatározására.⁶⁵

6. A védjegyreform által bevezetett „egyéb jellemző” kifejezés

A védjegyrendelet az idézett 7. cikk e) pont minden alpontjánál bevezette az „egyéb jellemző” kifejezést. A szakirodalom irányadó véleménye szerint ezzel a kifejezéssel a jogalkotó azt érte el, hogy tágítsa azoknak a védjegy típusoknak a körét, amelyek kizárhatóak a jogi oltalomból, ugyanis az „egyéb jellemző” vonatkozhat színekre, hangokra, mozgásvédjegyekre vagy éppen illatokra egyaránt. Az előírás korábbi változata más típusú megjelölésekre, például színekre, hangokra nem volt alkalmazható, és nem volt egyértelmű, hogy a rendelkezés analógia útján alkalmazható-e.⁶⁶ *Ilanah Flima* véleménye szerint a 2016-os reform során a rendelkezés hatályát kiterjesztették az áruk „egyéb jellemzőire”, a kizárási záradék alkalmazhatósága a színekre önmagukban, a mozdulatokra vagy a hangokra (vagy szagokra, ha ez lehetővé válik) tehát már nem kérdéses.⁶⁷ Sőt, ugyanez a szerző tovább viszi a gondolatot, szerinte nem világos, hogy a módosítás kiterjed-e esetleg azokra a szóvédjegyekre vagy ábrás védjegyekre is, amelyek jelenlétükkel emelik az áru értékét.⁶⁸ Az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatalának iránymutatásai⁶⁹ szintén arra utalnak, hogy az „egyéb jellemző” olyan új típusú, nem hagyományos védje-

⁶⁴ FHIMA: i. m., 687.

⁶⁵ FHIMA: i. m., 697.

⁶⁶ KUR–SENFLEBEN: i. m., 160.

⁶⁷ KUR–SENFLEBEN: i. m., 160.

⁶⁸ KUR–SENFLEBEN: i. m., 161.

⁶⁹ <https://guidelines.euipo.europa.eu/2058843/2043754/trade-mark-guidelines/4-shape-or-other-characteristics-giving-substantial-value-to-the-goods> (2023. 04. 16.).

gyekre vonatkozik, mint például a hangvédjegy,⁷⁰ multimédia védjegy,⁷¹ mozgásvédjegy⁷² stb. Itt az a kérdés, hogy azzal, hogy a más, nem hagyományos védjegyek lajstromozást feltétlen kizáró okait ugyanazokban az okokban jelölte meg a jogalkotó, mint amelyek a térbeli védjegyekre vonatkoznak, tágította-e azoknak a megjelöléseknek a körét, amelyek ezután védjegyként lajstromozhatók az „egyéb jellemzők” kifejezés segítségével, vagy inkább szigorította a nem hagyományos típusú védjegyek lajstromozási vizsgálatát, és ahogyan a szakirodalmi vélemény fogalmaz, a kizáró záradék hatályát terjesztette ki. A legnehezebben értelmezhető ebben a tekintetben az 1001/2017 Rendelet 7. cikk (1) (e) (iii) pontja, mivel a „forma vagy egyéb jellemző, amely lényeges értéket ad az áruhoz” lajstromozást kizáró ok értelmezése a térbeli védjegyek esetén sem egyértelmű. Akár egy esztétikai jellemző is adhat lényeges értéket az áruhoz,⁷³ de előfordulhat, hogy éppen az esztétikai jellemzőnek vagy egyéb jellemzőnek köszönhetően rendelkezik a megjelölés megkülönböztető képességgel, de nem lesz lajstromozható, mert alkalmazandó rá az 1001/2017 Rendelet 7. cikk (1) (e) (iii) pontja szerinti lajstromozást kizáró ok.

7. Összegzés

A fentiekben sorra vettük az európai uniós joggyakorlat néhány releváns döntését, a teljesség igénye nélkül, megvizsgálva, hogy ezek a döntések mennyire tartalmaznak egységességre törekvő, átlátható és kiszámítható elveket, amelyek illeszkednek ahhoz a rugalmasabb, az innovációhoz inkább alkalmazkodó felfogáshoz, amelyet a védjegyreform által megteremtett jogszabályi keret tükröz. Megállapítható, hogy az Európai Bíróság olyan egységes, következetes joggyakorlatot igyekszik kialakítani, amely hozzájárulhat a szellemi tulajdonjogok korszerű, integrált rendszerének kialakításához.

A szellemi tulajdon védelme a belső piac sikerének egyik alapfeltétele. A szellemi tulajdon védelme nemcsak az innováció és a kreativitás ösztönzése szempontjából fontos, hanem a foglalkoztatás fejlesztése és a versenyképesség javítása érdekében is. A szellemi tulajdon védelmének lehetővé kell tennie a feltaláló vagy alkotó számára, hogy találmányából vagy alkotásából jogos haszonhoz jusson.⁷⁴ Ugyanakkor az egységes és zavartalan európai uniós piaci működés megvalósítása szempontjából elengedhetetlennek tűnik a versenyjog és a szellemi tulajdonjogok összhangba hozása. Az Európai Bíróság láthatóan egy olyan egyensúly megteremtésére törekszik jogértelmező és jogfejlesztő tevékenysége révén, amely lehetővé

⁷⁰ https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/news/common_practice_11/Sound%20mark%2047.mp3 (2023. 04. 16.).

⁷¹ https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/news/common_practice_11/Multimedia%20mark%2029.mp4 (2023. 04. 16.).

⁷² https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/news/common_practice_11/Motion%20mark%2041.mp4 (2023. 04. 16.).

⁷³ https://euipo.europa.eu/eSearchCLW/#basic*///number/2520%2F2011-5 (2023. 04. 16.).

⁷⁴ TATTAY Levente: *Versenyképesség és szellemi alkotások az Európai Unióban*. Wolters Kluwer, 2019, e-book. (DOI: 10.55413/9789632958309).

teszi a védjegyek, ezen belül a nem hagyományos, térbeli védjegyek teljes körű jogi oltalmának biztosítását, anélkül hogy a versenyjogi előírások sérülnének vagy háttérbe szorulnának. Joggyakorlata a 2000-es évek elejétől már arra fókuszált, hogy megfeleljen a digitalizáció és a technikai fejlődés kihívásainak, és olyan iránymutatásokat állítson fel, amelyek az adott jogszabályi keretek között lehetővé teszik egyre többféle kategóriájú és jellegű védjegy lajstromozását. A védjegyreform által létrehozott jogi keret célja pedig egy korszerű, rugalmas, könnyen elérhető és érthető jogszabályi keretet biztosítani mind a hagyományos, mind a nem a hagyományos védjegyek jogi oltalmára. Bár a technikai megoldások dinamikája folyamatos kihívás elé állítja az Európai Bíróságot, olyan joggyakorlatot alakított ki a testület, amely következetességre és a jogbiztonság megteremtésére irányul a térbeli védjegyekre vonatkozóan. Ugyanakkor, bár a védjegyreform során a jogalkotó arra törekedett, hogy a többi, eddig megjelent és ezután megjelenő nem hagyományos védjegy kategória számára is rugalmas vizsgálati keretet biztosítson és megteremtse a lajstromozás lehetőségét, ezt eddig nem sikerült teljes mértékben megoldania. Az Európai Bíróság joggyakorlata alapján még nem teljesen egyértelmű, hogy milyen esetekre vonatkozik a lajstromozást kizáró ok, amely az áru lényeges hozzáadott értékét hozza kapcsolatba az áru eredetének azonosítását szolgáló megjelöléssel, és milyen módon lehet ezt vizsgálni. Az értelmezést tovább bonyolítja, hogy ezt, a formákra vonatkozó lajstromozást kizáró okot a védjegyreform kiterjesztette a többi nem hagyományos megjelölésre is.